

TANÜGYIGAZGATÁSI

HÍR HARANG

Sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy a szakképzés rendszerében

BEVEZETŐ

A sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személyek, a fogyatékkal élő nagykorú személyek (valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók) nem csak a köznevelésben, hanem a szakképzésben is kiemelt figyelmet igényelnek. Ezeket a garanciákat általánosságban, de más megfogalmazásban a szakképzésről 2019. évi LXXX. törvény (továbbiakban: Szkt.) is tartalmazta.

A „sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személyek” meghatározást 2021. szeptember 1-jétől használja a törvény a „sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő tanulók, a fogyatékkal élő nagykorú személyek” helyett.

Sajátos nevelési igényű tanuló vagy fogyatékkal élő személy az a tanuló, illetve képzésben részt vevő személy, aki az Nkt. szerinti szakértői bizottság vagy a rehabilitációs hatóság szakvéleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi - látási, hallási -, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral - súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás-szabályozási zavarral - küzd (Szkt. 7. § 5. pont). Ez a definíció szinte szó szerint megegyezik az Nkt. fogalmi meghatározásával azzal, hogy utóbbiban „szakvélemény” helyett „szakértői vélemény” szerepel.

Az érintett tanulói csoportra és képzésben részt vevő felnőttre vonatkozó, Szkt.-ban szereplő alapelvben a speciális igények figyelembevétele, az egyéni képességekhez igazodó, legeredményesebb fejlődés elősegítése és a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségei megteremtésének a követelménye ugyancsak az Nkt. alapelvei közül való.

A szakképzés kiemelt feladata a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló speciális igényeinek figyelembevétele és egyéni képességeihez igazodó, legeredményesebb fejlődésének elősegítése a minél teljesebb társadalmi

beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése érdekében. [Szkt. 4. § (4)]

A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY FIGYELEMBEVÉTELE

Az Szkt. számos ponton külön előírja, hogy a szakképzési feladatellátás különböző elemeinek megvalósítása során figyelembe kell venni a tanuló sajátos nevelési igényét. Így az oktató kötelességei között rögzíti, hogy az oktató alapvető feladata a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy szakmai oktatása, illetve szakmai képzése, az ahhoz kapcsolódó törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése, sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy esetén az egyéni fejlesztési tervben foglaltak figyelembevételével.

A Szkt. kedvezőbb értékelést és minősítést tesz lehetővé akkor, amikor megengedi, hogy a tanulói jogviszonyban álló sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személyt, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, az igazgató az Nkt. szerinti szakértői bizottság szakvéleménye alapján mentesítse az érdemjegyekkel történő értékelés és osztályzatokkal történő minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő a szakirányú oktatás kivételével egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből.

Emellett a tanuló kérelmére - kiskorú esetében a törvényes képviselő kérelmére - az Szkr.-ben meghatározott kedvezményekben részesíthető, ha egyéni adottságai, sajátos nevelési igénye vagy egyéb helyzete ezt indokoltá teszi. Az érettségi vizsgán az érettségi vizsga kötelező vizsgatárgyai helyett a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy - jogszabályban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat.

A szakmai vizsgáztatásra vonatkozó pozitív diszkrimináció a közneveléshez hasonlóan továbbra is alkalmazandó. A sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy részére az egészségügyi alkalmassági követelmények, a pályaalkalmassági követelmények és a fogyatékkal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréseinek figyelembevételével az Szkt. végrehajtási rendeletében meghatározott kedvezmények útján kell biztosítani a sajátos nevelési igény, illetve a fogyatékoság jellegéhez igazodó felkészítést és vizsgáztatást.

A szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet (továbbiakban: Szkr.) kerülnek meghatározásra a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy szakmai oktatásával kapcsolatos részletes szabályok is.

A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ VAGY FOGYATÉKKAL ÉLŐ SZEMÉLY FELKÉSZÍTÉSE ÉS SZAKMAI VIZSGÁJA

A sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy részére az egészségügyi alkalmassági követelmények, a pályaalkalmassági követelmények és a fogyatékkal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréseinek figyelembevételével a Kormány rendeletében meghatározott kedvezmények útján kell biztosítani a sajátos nevelési igény, illetve a fogyatékoság jellegéhez igazodó felkészítést és vizsgáztatást.

A sajátos nevelési igényű tanuló, illetve képzésben részt vevő személy számára fizikai és infokommunikációs akadálymentességet kell biztosítani, mentesíteni kell egyes szakmai tartalmak tanulása és a beszámolás kötelezettsége alól, a vizsgán hosszabb felkészülési időt kell számára biztosítani vagy lehetővé kell tenni saját

segédeszköz alkalmazását, lehetőség van továbbá az interaktív vizsgatevékenység szóbeli vizsgatevékenységgel vagy a szóbeli vizsgatevékenység interaktív vizsgatevékenységgel történő felváltására is.

A kedvezmény kizárólag az annak alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet a szakma megszerzéséhez szükséges követelmények alóli általános felmentéshez. [Szkr. 295.§ (1)-(2)]

A szakképző intézmény az Nkt. szerinti szakértői bizottság szakértői véleményére tekintettel a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy részére

- a sajátos nevelési igényéből, illetve fogyatékoságából eredő hátránya csökkentéséhez szükséges mértékben - egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozást biztosít,
- biztosítja az egyéni adottságához, fejlettségéhez igazodó egyéni előrehaladású nevelést és oktatást, valamint tanulmányok alatti vizsga letételét, továbbá
- segítséget nyújt ahhoz, hogy kötelezettségeit teljesíteni tudja.

Az igazgató az Nkt. szerinti szakértői bizottság szakértői véleményétől nem térhet el.

Ha a tanuló, illetve a képzésben részt vevő személy szakmai oktatása a többi tanulóval, illetve képzésben részt vevő személlyel együtt történik (vagyis integráltan) - a kötelező foglalkozásokon, egyébként a kötelező foglalkozásokon felül egyéni fejlesztési terv alapján kell biztosítani. Az egyéni fejlesztési tervet sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy esetében az Nkt. szerinti együttnevelést segítő pedagógus közreműködésével kell elkészíteni, és évente legalább egy alkalommal a fejlesztés eredményét rögzíteni.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról és a fejlesztés eredményéről a kiskorú tanuló törvényes képviselőjét tájékoztatni kell.

Egyéni adottságához, fejlettségéhez igazodó egyéni előrehaladású nevelés és oktatás

Az egyéni adottságához, fejlettségéhez igazodó egyéni előrehaladású nevelés és oktatás engedélyben az igazgatónak meg kell határoznia, hogy melyik tárgyból, melyik évfolyam utolsó tanítási napjáig kell a tanulmányi követelményeket teljesíteni. Ha az engedély - a szakmai program 14. § (5) bekezdése szerinti eltérést engedő rendelkezésével összhangban - az évfolyam követelményének teljesítéséhez egy tanítási évnél hosszabb időt határoz meg, a félévi osztályzatot a megnövelt tanítási idő felénél, az év végi osztályzatot pedig a tanítási idő végén kell megállapítani.

Az engedélyben - a szakmai vizsga kivételével - a szakmai tartalmak tanulása alóli felmentés is adható. Az ilyen mentesítés kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet a szakma megszerzéséhez szükséges követelmények alóli általános felmentéshez.

Hogyan járjunk el tanulói jogviszonnyal rendelkező tanuló esetében, ha később történik a sajátos nevelési igény megállapítása és az alapító okiratunk/működési engedélyünk nem tartalmazza az adott fogyatékosági típust?

Erre a kérdésre a Szkr. 294. § (2) b) pontja egyértelmű választ ad.

*“A szakképző intézményben **nem foglalkoztatott szakember biztosításáról** a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy esetén az **utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat keretében kell gondoskodni.**”*

Ha az alapító okirat/működési engedély nem tartalmazza az adott fogyatékosági típust, akkor vélhetően a szükséges szakemberrel sem rendelkezik az intézmény. Ilyenkor meg kell keresni az illetékes EGYMI-t, s kérni kell az utazó gyógypedagógiai hálózaton keresztül a hiányzó szakembert. A megkeresés **ne telefonon történjen, hanem mindig igazolható módon írásban!** Amennyiben az EGYMI biztosítja utazó gyógypedagógiai hálózat útján a szakértői véleményben foglalt fejlesztéseket, akkor a normatíva igénylésekor a gyermeket/tanulót egy főként kell figyelembe venni.

A tanulmányok alatti vizsga

Ha sajátos nevelési igény, illetve a fogyatékoság jellege indokolja a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy számára

a) az írásbeli vizsgálával összefüggésben

aa) meg kell növelni az írásbeli feladatok megválaszolásához rendelkezésre álló időt legfeljebb harminc perccel,

ab) lehetővé kell tenni segédeszköz használatát vagy segédszemély igénybevételét, illetve

ac) engedélyezni kell, hogy az írásbeli vizsga helyett szóbeli vizsgát tegyen,

b) a szóbeli vizsgálával összefüggésben

ba) meg kell növelni a harminc perc gondolkodási időt legfeljebb tíz perccel, illetve

bb) engedélyezni kell, hogy a szóbeli vizsgát írásban tegye le.

Ha a vizsgázónak a Szr. 293. § (3) bekezdése szerinti engedélyben lehetővé tették, hogy az írásbeli vizsga helyett szóbeli vizsgát tegyen, és a vizsga írásbeli vizsgatevékenységből és szóbeli vizsgatevékenységből áll, két vizsgatételt kell húznia, és az engedélynek megfelelő tételeket kell kifejtenie. A felkészüléshez és a tétel kifejtéséhez rendelkezésre álló időt tételenként kell számítani. A vizsgázó kérésére a második tétel kihúzása előtt legfeljebb tíz perc pihenőidőt kell adni, amely alatt a vizsgázó a vizsgahelyiséget elhagyhatja.

Ha a vizsgázó a szóbeli vizsgát írásban teszi le, a vizsgatétel kihúzása után külön helyiségben, vizsgáztató felügyelete mellett készíti el dolgozatát. A dolgozat elkészítésére harminc percet kell biztosítani. A dolgozatot a vizsgázó vagy a vizsgázó kérésére a vizsgáztató felolvassa.

Szakmai vizsga

A szakmai vizsga tekintetében a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy részére az akkreditált

vizsgaközpont az Nkt. szerinti szakértői bizottság szakértői véleményére tekintettel az Szkr. 297. §-ában meghatározott kedvezményeket biztosítja. Így

- az interaktív vizsgatevékenységen a sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy számára lehetővé kell tenni a tanulmányok során alkalmazott segédeszköz használatát vagy segédszemély igénybevételét.
- az akkreditált vizsgaközpont a halláskárosodott vizsgázó kérelmére a vizsgatevékenység szóban történő részének idejére - ha az indokolt - jelnyelvi tolmácsot biztosít.

Ha azt a sajátos nevelési igény, illetve a fogyatékoság jellege indokolja, a vizsgázó igazolt kérelme alapján az akkreditált vizsgaközpont engedélyezheti

- a vizsgázó mentesítését a vizsgatevékenység idegen nyelvi része vagy annak egy típusa, szintje alól, ha a vizsgázót a szakmai oktatás során is mentesítették az idegen nyelv értékelése és minősítése alól,
- az interaktív vizsgatevékenység szóban történő vizsgatevékenységgel vagy a vizsgatevékenység szóban történő részének interaktív vizsgatevékenységgel történő felváltását,
- az adott vizsgatevékenység az arra meghatározott időnél hosszabb idő alatt történő teljesítését azzal, hogy a projektfeladat esetén a hosszabbítás nem haladhatja meg a projektfeladatra előírt időtartam harminc százalékát, kivéve, ha a képzési és kimeneti követelmények másként rendelkeznek.

Értékelés, minősítés alóli mentesítés¹

Tanulói jogviszonyban álló sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személyt, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, az igazgató az Nkt. szerinti szakértői bizottság szakvéleménye alapján mentesíti

- a) az érdemjegyekkel történő értékelés és osztályzatokkal történő minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,
- b) a szakirányú oktatás kivételével - egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.

Mit jelent ez a gyakorlatban?

Ha a szakértői bizottság szakvéleményében:

- a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés helyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő, akkor:
 - a tanuló bent van az adott órákon
 - megírja a dolgozatot
 - az értékelés nem érdemjeggyel, hanem szövegesen történik
 - a félévi, tanév végi minősítése az adott tárgyakból nem osztályzattal, hanem szövegesen történik

¹ A tanuló teljesítményét az oktató a tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti.

Ha a szakértői bizottság szakvéleményében:

b) **egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alóli mentesítést írja elő akkor:**

- a tanuló bent van az adott órákon
- megírja a dolgozatot
- a dolgozatot nem értékeljük érdemjeggyel
- a félévi, tanév végi minősítése osztályzattal nem történik meg
- záradékban jelezzük

A SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁG VIZSGÁLATA, A SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY, VIZSGÁLATKÉRÉS

A szakértői bizottság vizsgálatára, a szakvéleményre, illetve a vizsgálatkérésre vonatkozóan lásd a **Hírharang 8.** számában leírtakat! Ebben a tekintetben azonos a közneveléssel.

AZ ÉRETTSÉGI VIZSGATÁRGYAK ESTÉBEN ALKALMAZHATÓ „MENTESÍTÉSEK” SZABÁLYAI

Az érettségi vizsga megszervezésére és lebonyolítására az Nkt.-t kell alkalmazni a szakképzésben.

Nkt. 56. § (1) A sajátos nevelési igényű tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az igazgató mentesíti

- a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,
- b) egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.

(2) Az érettségi vizsgán az (1) bekezdés b) **pont szerinti tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat.**

A fentiek alapján amennyiben a vizsgázó mentesül egy kötelező érettségi vizsgatárgy vizsgája alól, úgy maga választhatja meg, hogy a kötelező vizsgatárgy helyett – az iskola szakmai programjában megnevezett választható érettségi vizsgatárgyak közül – mely vizsgatárgyból kíván érettségi vizsgát tenni. A választás tehát arra vonatkozik, hogy a vizsgázó döntheti el, hogy pl. matematika vizsgatárgy helyett – az intézmény szakmai programja szerint választható vizsgatárgyak közül – melyik másik vizsgatárgyból vizsgázik.

A vizsgázónak az érettségi bizonyítvány kiállításához a kötelező vizsgatárgyakból sikeres érettségi vizsgát kell tennie, vagy ha valamely kötelező vizsgatárgyból erre – szakértői bizottság véleménye alapján – felmentést kapott, úgy a kötelező vizsgatárgy vizsgája helyett egy másik vizsgatárgyból kell sikeresen levizsgáznia.

Összefoglalva: amennyiben a vizsgázót valamely kötelező vizsgatárgy vizsgája alól felmentették, úgy az iskola szakmai programjában meghatározott választható vizsgatárgyak közül döntheti el, hogy mely vizsgatárgyból tesz érettségi vizsgát. Az érettségi vizsgatárgyak esetében adható mentesítések szabályairól részletesen az Oktatási Hivatal honlapján az alábbi elérhetőségen lehet tájékozódni.

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktat/erettsegi/erettsegi_SNI_tajekoztato.pdf